

Els beneficis de la traducció

EVA COMAS

NARRATIVA

Rainer Maria Rilke, *Ewald Tragy i altres textos de joventut*. Edició i traducció d'Eduard Cairol. TUSQUETS. Barcelona, 2004.

Sempre que a través de la traducció s'aboca un gran autor a una nova llengua, és la cultura d'arribada la que en surt beneficiada, ja que havent de transmetre nous conceptes, noves metàfores i nous registres, les possibilitats lingüístiques s'eixamplen i es guanya amb versatilitat en l'expressió. Per aquest motiu és una bona notícia que s'hagin seleccionat uns textos de joventut de Rainer Maria Rilke (Praga, 1875-Valmont, 1926) i s'hagin traduït per primera vegada a la llengua catalana.

Es tracta d'un recull de quatre contes amb els quals es pot resseguir amb encert el procés de formació de l'autor de llengua alemanya. En primer lloc, el relat més extens, *Ewald Tragy*, proposa una mirada compassiva i al mateix temps sorneguera del procés que segueix un jove que es vol dedicar al món de l'art. Possiblement utilitzant detalls autobiogràfics, Rilke ens situa en una reunió familiar excepcional per la seva capacitat de fer aflorar les misèries de la gran obra de teatre que es representa en societat. L'agudesia dels diàlegs i, sobretot, les el·lisions més que no pas els judicis explícits fan d'*Ewald Tragy* un bon exemplar del gènere del conte. Així ma-

RAINER MARIA RILKE (PRAGA, 1875-VALMONT, 1926)

teix succeeix també amb els altres tres relats. *Pierre Dumont* és una peça breu entenedridora en la qual un nen d'11 anys s'acomiada de la seva mare abans de tornar a l'acadèmia militar. A *L'apòstol*, un hotel de categoria serveix d'escenari per a una conversa on un dels

hostes acabarà per destruir l'amor fraternal que proposen baronesses i viudes enriquides. I *La classe de gimnàstica* narra l'experiència traumàtica de tres joves en una sessió d'exercicis físics.

Cal congratular-se que l'edició compti amb un aparell crí-

tic de la categoria que ens ofereix Eduard Cairol. Els relats van precedits d'una extensa presentació en la qual Cairol situa aquests contes en el context de la trajectòria de Rilke i d'una cronologia de la vida de l'autor. A més, juntament amb els quatre relats, Cairol també ha aprofitat per traduir en forma d'apèndix dues cartes, un fragment de conferència i una poesia del mateix Rilke. Amb tot aquest material el lector té una excel·lent oportunitat per apropar-se a l'època de formació d'aquest poeta i narrador. Ara bé, caldria revisar més a fons el model de llengua que Cairol ha utilitzat per abocar l'alemany de Rilke al català.

SOLUCIONS ADEQUADES

És cert que el traductor fa ús de solucions adequades per alguns diàlegs com aquest: "Pues són vint marcs al mes, amb l'esmorzar, bueno, això és lo que sempre hem cobrat", diàleg en el qual, com es pot veure, s'utilitza una llengua viva i que el lector pot reconèixer. En canvi, en altres passatges Cairol utilitza paraules estrafetes i arcaïques com ara *hom* i *quelcom* que esguernen cada paràgraf on apareixen.

Perquè l'exercici de la traducció pugui aportar algun benefici a la llengua catalana cal, no tan sols reclamar que els grans noms de la literatura puguin ser llegits en català, sinó que el model de llengua que s'utilitza per fer les traduccions deixi d'estar encarcerat i s'adeqüi a cadascun dels registres que proposen els grans autors.

NARRATIVA

Joan Gols, *Pantera negra*. 7è premi literari de prosa de ficció Sant Just Desvern. PROA. Barcelona, 2004.

El món del futbol, amb totes les seves exageracions, és retratat amb acidesa per l'autor amagat sota el pseudònim de Joan Gols. Fent-nos passar de la rialla a la vergonya, de l'esbargiment al desencís, de la perplexitat a l'exasperació, l'autor ens narra, a través d'onze faules i un partit, la vida de jugadors, líners, entrenadors, aficionats, polítics i periodistes. Així, en el relat que du el títol del llibre, coneixem el secret d'un dels porters més preuats del país. Conscient que les pilotades més doloroses són les que van a l'orella, procurava sempre tenir la pilota de cara. Deien que tenia una col·locació perfecta, però en realitat tot obeïa a evitar acabar amb el cartílag vermell com un pebrot. A *Fins al barret*, l'acció té lloc el 2020, any en què la lliga ja va des de començament de setembre fins a final de juliol i s'han prohibit les eliminatòries amb llançaments de penals pels infarts que provocaven. Relats amargs s'alternen amb altres purament hilarants, com el d'un culer que veu com tota la seva excitació se'n va en orris perquè la noia amb qui ha lligat du la novena copa d'Europa del Reial Madrid tatuada al mig de la natja. Enjogassat i colpidor, farà les delícies dels qui adoren el futbol. A.T.

Miquel Àngel Vidal, *Calligrafies agòniques*. Premi Benvingut Oliver. PERIFÈRIC EDICIONS. València, 2004.

Un escriptor fascinat per la convicció de Lull que havia d'escriure el millor llibre del món per convertir els infidels, un jugador de beisbol que usa trucs de prestidigitació per atemorir l'equip contrari i una poetessa que troba el vers precís abans de morir com Anna Karenina són alguns dels estrafolaris protagonistes dels contes aplegats a *Calligrafies agòniques*, del filòleg, escriptor i dramaturg Miquel Àngel Vidal. Dotats d'una prosa acurada, pequen sovint d'elitisme, ja que alguns arguments són tan rebuscats i suposadament erudits que pocs lectors hi trobaran el pretext per passar les pàgines amb fruïció. I és que l'atractiu d'alguna de les històries pretén residir, per exemple, en si una adinerada pubilla aconseguirà que el seu insípid marit li escrigui un sonet. Tanmateix, l'obra val la pena pel conte titulat *La nit de glòria d'AM*, en què es narra amb enginy i ironia el tomb que ha donat la vida de l'Arnau Maimó, que de jove era lloat per tothom i ha acabat fent de cambrer i s'ha inventat una biografia per recuperar l'orgull pedut davant els companys. A.T.

Avís per a mascles

ARTUR PASCUAL

TEATRE

Isabel-Clara Simó, *Còmplices*. BROMERA. Alzira, 2004.

En la seva primera incursió en l'escriptura dramàtica, Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943) ha estat capaç de transitar pel sorramoll del monòleg sense caure en cap de les *trampes per a elefants* que amb freqüència aguaiten els narradors que gosen cultivar aquesta forma teatral. De fet, ha sabut enriquir la fórmula amb les nombroses astícies que li proporciona la seva experiència com a novel·lista.

Es diu sovint que tot monòleg equival a un relat en pri-

mera persona, però aquesta equivalència és només aparent. Traslladar el punt de vista del jo que explica la seva pròpia història al mode dramàtic no es pot fer sense cautela; suposa perdre l'ampli marge de llibertat que ofereix la novel·la i, per tant, exigeix recórrer a subtils artificis estructurals.

CONCENTRAR REGISTRES

L'autora s'ha proposat la tasca no gens fàcil de concentrar la màxima quantitat possible de registres en una única instància enunciativa sense minvar la versemblança ni les convencions escèniques. Per tal d'aconseguir-ho, ha convertit el seu personatge en un home orquestra que, com la veu d'un narrador o l'ull d'una càmera cinematogràfica, se-

lecciona els fets, orienta la mirada, dialoga amb els absents i, en darrer terme, interpreta el discurs per als espectadors, tot i que el seu enfocament sigui absolutament qüestionable.

Flaubert, aquell gran observador de la *normalitat*, afirmava que només cal mirar intensament una cosa perquè esdevingui interessant. Isabel-Clara Simó ha examinat pacientment el seu protagonista fins a extreure totes les facetes de la seva primitiva concepció del món, i l'exposa amb tanta coherència i tanta abundància de matisos que no podem deixar d'escoltar els seus tristos tòpics masculins. Primer ho fem amb un paternalisme sentencios, després cada cop més escandalitzats i, a la fi, seriosament esborro-

nats. Perquè en Miquel, que és un individu *normal*, acaba per revelar-nos la seva naturalesa monstruosa. Hi ha bones persones que fan el bé, bones persones incapaces de fer el bé, i bones persones capaces de fer molt de mal. En Miquel pertany a aquesta última raça. La seva història sembla dir-nos que tots els homes duen un masculista amagat a dins; en el millor dels casos, amb molt aprenentatge i cultura, aquest misteri Hyde tot just si es deixarà veure; si no se l'ofega convenientment, es manifestarà en la forma, innòcua però irritant, de simple propagandista; però si se li afluixen les regnes, es desencadenarà com a maltractador, violador i, per què no, com a assassí sàdic de dones. Anem amb compte, doncs.